

# EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 21 Kasım 2018

## Ekonomide Genel Görünüm

Bugün ekonominin genel görünümünü ve içinde bulunduğu yapısal kriz ortamının sinyallerini, güncel veriler aracılığıyla, dış dengeler açısından inceleyeceğiz.

Son bir hafta boyunca üç önemli veri yayınlandı. Önce işgücü piyasaları üzerine Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tahminlerini anımsayalım: “*Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2018 yılı Ağustos döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 266 bin kişi artarak 3 milyon 670 bin kişi oldu. İşsizlik oranı 0.5 puanlık artış ile %1.1 seviyesinde gerçekleşti.*

Dolayısıyla, (açık) işsizlik oranı kabaca geçen Mart ayından bu yana düzenli olarak artış göstermekte. Unutmayalım ki söz konusu rakam sadece “*iş aramak için son dört hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan çalışma çağındaki tüm kişileri*, kapsamaktadır. Bu rakam içerisine *umudu kırıldığı için veya başka sebeplerle iş aramaktan vazgeçen*, ancak bir olanak bulunduğu takdirde *iki hafta içerisinde iş yapmaya hazır* kişiler dahil değildir. İş aramaktan vazgeçmiş umutsuzları kapsayan bu “*geniş tanımlı*” işsizlik kavramı, **DİSK**’in yayımlamakta olduğu İşsizlik ve İstihdam raporlarında yakından takip edilmektedir.

**DİSK Araştırma Dairesi (DİSK-AR)** söz konusu “geniş tanımlı işsiz” sayısının 2018 Ağustos ayında, bir önceki yılın aynı dönemine görece 404 bin kişi artarak 6 milyon 352 bine ulaştığını belirtmektedir. Söz konusu (gerçek) işsizlik oranı yüzde 18 olarak hesaplanmakta. Bu yaklaşımdan hareketle, işgücü piyasasına katılmayan ancak *ne eğitimde, ne de istihdam arayışı içinde olan atıl gençlerin* oranının ise yüzde 28.6’ya çıktığı gözleniyor.

TÜİK istatistiklerine göre Ağustos ayı itibariyle son bir yılda 490 bin kişiye net istihdam artışı sağlanmış olmasına karşın, Türkiye ekonomisi bir bütün olarak mevcut işgücü potansiyelini değerlendirmekte cılız kalmakta, işsizlik oranının yükselmesine engel olamamaktadır.

Geçtiğimiz hafta TÜİK tarafından yayımlanmış bulunan Sanayi Üretimi İstatistikleri bu tespitin uzantısı niteliğindedir. TÜİK tahminlerine göre sanayi üretimi 2018 Eylül ayında son bir yılda yüzde 2.7 azalış gösterdi. Sanayinin alt sektörlerine baktığımızda, söz konusu dönemde imalat sanayindeki daralmanın yüzde 3.2; ara malları ve sermaye malları sanayilerindeki daralmanın ise, sırasıyla, %4.8 ve %4.1 olduğunu gözlemekteyiz. Reel ekonomik aktivitedeki gerilemenin öncü göstergesi niteliğindeki bu saptama ekonomide sert bir iniş yaşanmakta olduğunu dile getiriyor.

\*\*\*

Şimdi gelelim bir iktisatçı olarak yorumlamakta güçlük çektiğimiz döviz piyasalarına... Ekonomide reel daralma ve çöküntünün belirginleştiği bu konjonktürde, Türk Lirasındaki değerlenmenin (dolardaki düşüşün) nedenlerini algılamakta zorlanıyoruz. Ekonomik

göstergelerin bozulduğu bir ortamda Türk Lirasının değer kazanıyor olması, olsa olsa *iktisat-dışı* söylemlerle açıklanabilir. İrdeleyelim: TC Merkez Bankası ekonomiye olan döviz giriş çıkışlarını “*Ödemeler Dengesi İstatistikleri*” aracılığıyla izliyor. Aşağıdaki tabloda cari işlemler dengesi ve finansman kalemlerinin bu yılın ilk dokuz ayındaki seyri, geçen seneye göreceli olarak sergilenmekte.

Buna göre, yılın ilk dokuz ayında cari işlemler açığı 29.9 milyar dolar düzeyinde. Geçen sene bu rakam 31. 3 milyar dolar idi. Ancak geçen sene bu açığı kapatmak üzere yurt dışından sermaye girişleri 33.9 milyar dolara ulaşıyor; cari işlemler ve sermaye hareketleri dengesi beraberce toplamda net 2,678 milyon dolarlık bir döviz fazlasına olanak sağlıyordu. Oysa 2018’in Ocak – Eylül döneminde sermaye hareketleri dengesi *eksi 4.2 milyar dolar* ile açık vermiş; cari işlemler ile birlikte Türkiye’nin toplam döviz açığı 34.2 milyar dolara yükselmiştir.

Merkez Bankası’nın istatistikleri bu açığın finansman biçiminin, öncelikle *kayıt dışı sermaye girişlerini veren net hata ve noksan* kalemi ile karşılandığını göstermektedir. Yılın ilk dokuz ayındaki kayıt dışı sermaye girişi 17 milyar dolar ile rekor düzeyindedir. Ekonomiye sağlanan bu gizemli kaynağın gene de yeterli olmadığı gerçeğinden hareketle, buna bir de Merkez Bankası’nın rezervleri eklenmiş ve uluslararası rezervler 16.9 milyar dolar azaltılarak toplam dış açık yamalanmıştır.

#### Ödemeler Dengesi, Milyon Dolar

	2017 Ocak-Eylül	2018 Ocak-Eylül
Cari İşlemler Dengesi	-31,291	-29,992
Sermaye Hareketleri	33,969	-4,201
Doğrudan Yatırımlar, Net	5,935	5,332
Portföy yatırımları, Net	23,678	-3,120
Diğer Yatırımlar, Net	4,338	-6,470
<i>Cari İşlemler ve Sermaye Hareketleri Dengesi, Net</i>	<i>2,678</i>	<i>-34,193</i>
Finansman Kalemleri:		
<i>Net Hata ve Noksan</i>	<i>-3,147</i>	<i>17,307</i>
<i>Rezerv Kullanımı</i>	<i>469</i>	<i>16,886</i>

Kaynak: TC Merkez Bankası, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

Türkiye ekonomi idaresi, derinleşmekte olan krizi siyasi kaygılarla yadsımakta; alınması gerekli tedbirleri uygulamaya koymak yerine, kaynağı belirsiz döviz girişleri ve Merkez Bankası’nın mevcut birikimlerini devreye sokarak gün kazanmaya çabası içinde gözükmektedir. Krize karşı önlemlerin savsaklanmasının bedeli bugünden çok daha ağır olacaktır. Tarih bu tür acı derslerle doludur, unutmayalım.